

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นพัฒนาการบริหารจัดการรูปแบบการสอนของครูโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านโฉลกหลำ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีขอบข่าย เนื้อหาและสาระดังนี้

1. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโฉลกหลำ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 - 1.1 สรุปผลรายงานประจำปีด้านคุณภาพผู้เรียนและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน
 - 1.2 รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
 - 2.1 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
 - 2.2 การเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
 - 2.3 การพัฒนาครุมีอาชีพในศตวรรษที่ 21
 - 2.4 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
 - 4.1 ความหมายของการบริหาร
 - 4.2 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 4.3 ภารกิจการบริหารสถานศึกษา
 - 4.4 กระบวนการบริหารจัดการ
5. การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based Learning: CBL)
 - 5.1 รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based Learning: CBL)
 - 5.2 จุดเน้นของการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
 - 5.3 การนิเทศการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
6. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 6.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 6.2 ทฤษฎีความพึงพอใจ
 - 6.3 ความสำคัญของความพึงพอใจ
 - 6.4 การวัดความพึงพอใจ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโฉลกหล้า อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โรงเรียนบ้านโฉลกหล้า ตั้งอยู่หมู่ 7 ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ 3 งาน 39 ตารางวา ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโฉลกหล้า อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสามารถสรุปได้จากรายงานประจำปี ปีการศึกษา 2559 และรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ได้เป็นดังนี้

1.1 สรุปผลรายงานประจำปีด้านคุณภาพผู้เรียนและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ข้อมูลจากรายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนบ้านโฉลกหล้า ได้สรุปผล แนวทางการพัฒนาและความต้องการความช่วยเหลือในด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

ด้านคุณภาพผู้เรียน

จุดเด่น

1) ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งเป็นไปตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษา สามารถอ่านออกเขียนได้ ใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลจนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

จุดที่ควรพัฒนา

1) ผู้เรียนยังต้องเร่งพัฒนาในเรื่องการอ่านจับใจความ และการเขียนเรื่อง
2) ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องเร่งปลูกฝังและสร้างความตระหนักในเรื่องค่านิยม การลอกเลียนแบบตามสมัยนิยมและวัฒนธรรมต่างชาติ

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จุดเด่น

- 1) ครูทุกคนมีการจัดทำวิจัยชั้นเรียน
- 2) ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมและได้ลงมือปฏิบัติจริง
- 3) มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทนและยั่งยืน
- 4) ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุขกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

จุดที่ควรพัฒนา

1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบันทึกหลังสอนของครูเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการพัฒนาในอนาคต

- 1) ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ให้มากกว่าเดิม เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียน
- 2) ส่งเสริมการปลูกฝังและสร้างความตระหนักในด้านคุณธรรมจริยธรรม การมีระเบียบวินัยในตนเอง และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืน มีแบบอย่างและแนวทางในการปฏิบัติ
- 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ จุดเน้น โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลและการประเมินผลตามสภาพจริง ใช้วิจัยชั้นเรียนแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 4) ส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลาย เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ และแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพ

ความต้องการและการช่วยเหลือ

- 1) พัฒนาครูผู้สอนในด้านการเรียนการสอนในด้านการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
- 2) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศโดยการจัดสรรครูผู้สอนให้ตรงตามวิชาเอกตามความต้องการและจำเป็น
- 3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการที่เพียงพอ

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าผลการรายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนบ้านโนลกหล้า ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูมีจุดที่ควรพัฒนา คือ เรื่องของกระบวนการจัดการเรียนการสอน และควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ จุดเน้น โดยใช้วิธีการที่หลากหลายใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้กระบวนการการวัดผลและการประเมินผลตามสภาพจริง ใช้วิจัยชั้นเรียนแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และควรพัฒนาครูผู้สอนในด้านการเรียนการสอนและด้านการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

1.2 รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลจากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม เมื่อวันที่ 8 ถึงวันที่ 10 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2555 โดยได้รับการประเมินใน 2 ระดับ คือ การศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการประเมินมีจุดที่ควรพัฒนาในทั้ง 2 ระดับ ดังนี้

การศึกษาปฐมวัย มีจุดที่ควรพัฒนา คือ

1) ผู้เรียนบางส่วนขาดทักษะความสนใจ ใฝ่รู้ นิยัรักการอ่าน และการสนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว การรู้จักตั้งคำถาม

2) ครูขาดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการในด้านสติปัญญาสมวัย โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เล่าประสบการณ์เดิม หรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจ และจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับหนังสือโดยการจัดมุมหนังสือ หรือจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้อ่าน

3) สถานศึกษาไม่ได้ส่งเสริมให้ครูจัดบรรยากาศภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งมาตรการความปลอดภัย เช่น ควรจัดให้มีสนามเด็กเล่น เครื่องตัดไฟฟ้าอัตโนมัติ อุปกรณ์สำหรับดับเพลิง

ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 มีข้อเสนอแนะ คือ

1) ด้านผลการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียน มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสมวัย โดยควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน การสนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว การรู้จักตั้งคำถาม

2) ด้านการบริหารจัดการศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ และการพัฒนาสถานศึกษาในการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ เช่น เครื่องเล่นสนาม เครื่องตัดไฟฟ้าอัตโนมัติ และอุปกรณ์ดับเพลิง

3) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักการอ่าน มีนิสัยรักการอ่าน

4) ด้านการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาควรมีการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ส่วนนวัตกรรมหรือตัวอย่างการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ของสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมยังไม่มีปรากฏ

การศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมและมัธยม มีจุดที่ควรพัฒนา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในกลุ่มสาระภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 มีข้อเสนอแนะ คือ

1) มาตรฐานด้านผลการจัดการศึกษา ครูควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลาย โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การทำรายงาน โครงการ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการวัดผลประเมินผลอย่างหลากหลายเหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน มีการสอนซ่อมเสริม ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลและมีการวิจัยชั้นเรียน

2) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ โดยดึงคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3) มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษาควรนำผลการพัฒนาครูในวิชาที่สอน ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน แบบวัด แบบทดสอบ ของครูทุกคนไปพัฒนาอย่างเป็นระบบ

4) มาตรฐานด้านการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาควรมีการประกันคุณภาพภายใน โดยสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และประสานความร่วมมือกับต้นสังกัดในการติดตามและประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานและจะได้นำมาปรับปรุงควบคู่กับผลการประเมินภายนอกได้อย่างสมดุล

ส่วนนวัตกรรมหรือตัวอย่างการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมก็ไม่มีเช่นกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ครูยังขาดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการในด้านสติปัญญาสมวัย โดยเฉพาะการจัดการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เล่า ประสบการณ์เดิม ครูยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ไม่หลากหลาย ขาดการส่งเสริมให้ครู จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และยังขาดการวัดผล ประเมินผล ที่หลากหลาย

2. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 การให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning) จะเปลี่ยนไป โดยจะเน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้นโดยเฉพาะทักษะการประเมินค่าจะถูก แทนที่โดยทักษะการนำเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ การเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง เน้นการศึกษาตลอดชีวิต (lifelong learning) ด้วยวิธีการสอนที่มีความยืดหยุ่น มีการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนมีความเป็นคนเจ้าความคิด เจ้าปัญญา ที่ยังคงแสวงหา การเรียนรู้แม้จะจบการศึกษาออกไป ภาพของห้องเรียนจะขยายกลายเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น ผู้เรียนมี คุณลักษณะเป็นผู้ชี้นำตนเองได้ มีการทำงานทั้งอย่างเป็นอิสระและอย่างร่วมมือกันคนอื่น หลักสูตร และการสอนจะมีลักษณะท้าทายสำหรับผู้เรียนทุกคน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักสูตรจะไม่เน้นการยึดตำราเป็นตัวขับเคลื่อน หรือแบบแยกส่วนเช่นในอดีต แต่จะเป็นหลักสูตร แบบยืดหยุ่นและการบูรณาการ ผู้เรียนจะต้องมีการเรียนรู้ผ่านการวิจัยและการปฏิบัติในโครงการ การเรียนรู้จากตำราจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ความรู้จะไม่หมายถึงการจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลข แต่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและการปฏิบัติโดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ การประเมินผลจะเปลี่ยนจากการประเมินความจำและความไม่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจต่อการนำไป ปฏิบัติได้จริงเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง ด้วยทักษะ ที่คาดหวังเรียนรู้ผ่านหลักสูตรที่เป็นสหวิทยาการ บูรณาการ ยืดหยุ่นเป็นฐานและอื่น ๆ เน้นเรื่อง ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) ทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (information, media and technology skills) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือ (collaboration) ในการทำงานเป็นทีม การคิดเชิง วิพากษ์ (critical thinking) การนำเสนอด้วยวาจาและด้วยการเขียน การใช้เทคโนโลยี ความเป็น พลเมืองดี การฝึกปฏิบัติอาชีพ การวิจัย และการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ (วริยะ ฤกษ์พาณิชย์และกมลรัตน์ ฉิมพาลี, 2559)

2.1 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นเพื่อในการเรียนรู้ของผู้เรียนทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ มาตรฐานศตวรรษที่ 21 การประเมินผลหลักสูตรการเรียนการสอนการพัฒนาอาชีพ และสภาพแวดล้อม การเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับระบบสนับสนุนการผลิตที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียนในปัจจุบัน มาตรฐานศตวรรษที่ 21 ได้แก่ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

- 1) มุ่งเน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาและความเชี่ยวชาญ
- 2) สร้างความเข้าใจระหว่างวิชาหลัก เช่นเดียวกับรูปแบบสหวิทยาการศตวรรษที่ 21
- 3) เน้นความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งมากกว่าความรู้แบบผิวเผิน
- 4) การมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับข้อมูล และเครื่องมือในโลกแห่งความเป็นจริงและพวกเขาจะพบผู้เชี่ยวชาญในวิทยาลัยหรือในที่ทำงาน และชีวิตผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อทำงานอย่างแท้จริง การแก้ปัญหาที่มีความหมาย

- 5) การมีมาตรการหลาย ๆ รูปแบบของการเรียนรู้

2.2 การเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

จากการประมวลและศึกษาแนวคิดที่นำเสนอโดยบุคคล คณะบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่าการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จัดได้เป็น 5 กลุ่มดังนี้ (ทีศนา แคมมณี, 2556: 8-9)

- 1) ความรู้ในวิชาแกน ได้แก่ ภาษาสำคัญ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา พหุวัฒนธรรม การปกครองและหน้าที่พลเมือง ศิลปะ รวมทั้งแนวคิดสำคัญต่าง ๆ เช่น จิตสำนึกต่อโลก สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ความเป็นพลเมือง และการเป็นผู้ประกอบการอย่างสร้างสรรค์ (entrepreneurial spirit) ซึ่งการเรียนรู้สาระความรู้ดังกล่าวควรเป็นการเรียนรู้เชิงลึกและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 2) คุณธรรมและคุณลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความรู้รับผิด ความซื่อสัตย์ ความกล้าเชิงจริยธรรม การตัดสินใจเชิงจริยธรรม ความกล้าเสี่ยง

- 3) ทักษะทางปัญญา ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสังเคราะห์ คิดริเริ่ม คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา คิดตัดสินใจ คิดจินตนาการ คิดกว้าง รวมไปถึงทักษะอีกชุดหนึ่งที่เรียกว่าทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย ทักษะการแสวงหาข้อมูล เข้าถึงข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างความรู้การชี้นำตนเอง (self-directed learning) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ของตน การใฝ่รู้ และการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน

- 4) ทักษะทางสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความมีวินัยในตนเอง ความยืดหยุ่น การปรับตัว การฟื้นตัว (resilience) ความมีบูรณภาพเป็นหนึ่งเดียว (integrity) ความเข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง (empathy) การเป็นผู้นำ การมีภาวะผู้นำ การสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือการปฏิสัมพันธ์ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้เป็นทีม

5) ทักษะการใช้เทคโนโลยีเช่นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital and quantitative literacy) และการใช้วิธีการเชิงปริมาณ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร

2.3 การพัฒนาครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาการเป็นครูมืออาชีพต้องเริ่มมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงห้องเรียนที่รับผิดชอบให้มีบรรยากาศทางการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องรู้สึกว่ามีแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องเริ่มจากตัวครูเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ครูจำเป็นที่จะต้องปรับกระบวนการทัศน์ตามหลักการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงสู่การเรียนรู้ (transformative learning) ทำให้กล้าที่จะรับรู้และตั้งศักยภาพที่มีออกมาใช้ในการเรียนการสอน (Nuangchaleram and Prachagool, 2010: 250) ซึ่งมีเทคนิคบางประการ ดังนี้

เทคนิคที่ 1 การใช้เสียงในห้องเรียนให้มีความเป็นธรรมชาติ ต้องเป็นเสียงพูดจาระหว่างครูกับนักเรียนเชิงบวก เสียงพูดจาที่เรียบง่ายและให้ความรู้สึกเชิงบวกสามารถกระตุ้นพัฒนาการทางสมอง และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้ดีกว่าเสียงพูดที่ปนอารมณ์หรือการใช้คำพูดเชิงลบ การพูดเสียงดังไม่ใช่วิธีการที่ตึงเครียดเพื่อให้ผู้เรียนหันมาสนใจในบทเรียน แต่กลับสร้างความเครียดและดูไม่มีคุณค่าที่จะเร้าให้เกิดความสนใจได้ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ครูมืออาชีพมักใช้คำพูดที่ดูธรรมดา เรียบง่าย และให้พลังทางบวก

เทคนิคที่ 2 การรู้จักรอคอยคำตอบ การถามคำถามของครูอาจสร้างความเงียบในห้องเรียน ครูควรเรียนรู้ที่จะรอคอยคำตอบ (waiting time) ซึ่งปกติความเงียบจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ขบคิดและตอบคำถาม ครูอย่าเร่งรีบถามและตอบคำถามเอง โดยส่วนใหญ่มักใช้เวลาในการรอคอยคำตอบประมาณ 10-15 วินาที การถามคำถามจะช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียน นอกจากนี้บ่อยครั้งผู้เรียนจะเงียบไม่กล้าตอบ หากครูใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม การโน้มน้ำหนักให้ตอบคำถามอาจารย์ร่วมกันตอบทั้งชั้นเรียน หรือรายบุคคล และอย่าลืมเสริมแรงทางบวกเมื่อผู้เรียนตอบคำถาม ในปัจจุบันการสื่อสารของห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 อาจเชื่อมโยงไปสู่สังคมออนไลน์ การเติมเต็มจริยธรรมในการใช้ และเสริมแรงทางบวกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนดีขึ้น แต่ก็ควรแนะนำให้ผู้เรียนใช้อย่างพอเหมาะ และเรียนรู้ที่จะสื่อสารกับเพื่อนในชั้นเรียน

เทคนิคที่ 3 การสื่อสารด้วยภาษาและท่าทาง การยืนนิ่ง ๆ หน้าชั้นเรียนโดยปราศจากเคลื่อนไหวของร่างกาย ทำให้ขาดอารมณ์สในการฟังและเรียนรู้ของผู้เรียน การสื่อสารด้วยภาษาที่มีความหมายประกอบกับการเคลื่อนไหว การใช้มือ การสื่อสารความรู้สึกผ่านสีหน้า และสายตาระหว่างครูกับนักเรียน ย่อมสามารถดึงดูดความสนใจและแสดงออกซึ่งความใส่ใจในชั้นเรียนของครูมืออาชีพ การเดินและสื่อสารควรเป็นไปตามธรรมชาติ การสบตา (eye contact) เป็นการตรวจสอบและติดตามพฤติกรรมของผู้เรียนได้ขณะที่สอน นอกจากนี้ การตบไหล่เบา ๆ การหยิบจับอุปกรณ์การเรียน การยิ้ม การหัวเราะ การเดินเข้าไปพูดคุย ล้วนเป็นเทคนิคง่าย ๆ ที่จะเชื่อมโยงความผูกพันระหว่างกันและกัน การถ่ายทอดเนื้อหาสาระในบทเรียนก็จะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

เทคนิคที่ 4 การเข้าถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้เรียน ครูควรมีความไวต่อความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน ความรู้สึก (feelings) เป็นสิ่งที่ไปกระตุ้นให้เกิดการรับรู้และตอบสนอง ออกมาทางพฤติกรรม ในชั้นเรียนล้วนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เมื่อไหร่ที่เกิดความ

ขัดแย้งทางความคิดของผู้เรียน การทำความเข้าใจโดยปราศจากอคติจะช่วยให้ครูสามารถแก้ไขและจัดการกับปัญหาได้

เทคนิคที่ 5 การให้บทบาทผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน การสร้างความรู้สึกของ การมีส่วนร่วม (participation) เป็นหลักการพื้นฐานทางประชาธิปไตย เมื่อมีส่วนร่วมก็จะเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่องานนั้น ซึ่งครูมีอาชีพก็ต้องเรียนรู้ที่จะให้บทบาทแก่ผู้เรียนตามโอกาสและความเหมาะสมของแต่ละคน การนำหลักจิตวิทยาไปปรับใช้เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพการเรียนการสอนจะช่วยให้เข้าใจจุดมุ่งหมายและกิจกรรมที่ต้องทำเพื่อดำเนินการให้บรรลุตามที่ตั้งไว้

2.4 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1) สร้างการเรียนรู้วิถีปฏิบัติที่สนับสนุนความต้องการของมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จะสนับสนุนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยทักษะในศตวรรษที่ 21

2) สนับสนุนการเรียนรู้ชุมชนมืออาชีพที่ช่วยให้การศึกษาเพื่อการทำงานร่วมกันแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีและบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการปฏิบัติในชั้นเรียน

3) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในงานที่เกี่ยวข้องในโลกศตวรรษที่ 21 สภาพแวดล้อมจริง เช่น ปฏิบัติจริงหรือผ่านการทำงานที่ใช้ตามโครงการหรืออื่น ๆ

4) เรียนรู้การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและทรัพยากรอย่างมีคุณภาพรู้จักการทำงานสำหรับการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ทีม และรายบุคคล

5) สนับสนุนการติดต่อกับชุมชนและการมีส่วนร่วมระหว่างต่างชาติในการเรียนรู้โดยตรงและออนไลน์

ดังนั้นการให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะจากกระบวนการที่ค้นแบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนการใหม่ที่ให้โลกของผู้เรียน และโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความยืดหยุ่น ความเคารพตนเอง การภูมิใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อมและเหนืออื่นใด คือ ความสามารถใช้องค์ความรู้สร้างสรรค์ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาเรียนเพื่ออนาคตให้ผู้เรียนมีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวกที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 4-37)

1. หมวด 1 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

3. หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ และมาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ

4. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

4.1 ความหมายของการบริหาร

การบริหารเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งโดยพื้นฐานแล้วเกี่ยวข้องกับการทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดโดยองค์กรหรือสถาบัน ไม่มีองค์กรไหนสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้นอกเสียจากว่าสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วทำเป้าหมายให้เป็นจริง การบริหารถูกมองว่าเป็นกลไกที่บริหารองค์กร เป็นที่ทราบกันในทางเทคนิคว่า การบริหารเป็นส่วนหลักที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สิ่งต่าง ๆ บรรลุความสำเร็จในทางทฤษฎีได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการบริหารไว้ ดังนี้

หวน พันธุ์พันธ์ (2550: 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

ถวิล เกษสุพรรณ (2552: 32) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาที่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรการบริหารเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพของสังคมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ราเชนทร์ พุ่มแจ้ (2552: 11) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การร่วมมือกันทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ร่วมกันตั้งเอาไว้โดยอาศัยทรัพยากรการบริหารได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการจัดการที่เหมาะสมที่จะทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ มีความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ที่จะต้องนำมาใช้โดยที่ผู้บริหารขององค์กรเป็นผู้แสดงความเต็มใจอาสา

วิโรจน์ สารรัตน์ (2553: 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานให้บรรลุจุดหมายขององค์การโดยการอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม

สมเดช สาวันดี (2553: 32) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลปะในการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากความหมายของการบริหารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นมืออาชีพและเป็นกระบวนการทางสังคมที่ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมอันได้แก่ เด็ก เยาวชน ประชาชน เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีประสิทธิภาพของสังคม

4.2 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องการจัดระบบการศึกษา เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

จันทรานี สงวนนาม (2551: 3) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการติดต่อสื่อสารโดยอาศัยภาวะผู้นำมนุษยสัมพันธ์เพื่อบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล (2552: 33) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการส่งเสริม ช่วยเหลือกันของผู้เกี่ยวข้องที่ผลักดันให้แผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

ศิลป์ชัย อ่วงตระกูล (2552: 8) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานร่วมกับกลุ่ม บุคคลมืออาชีพและชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ณัฐรญา พวงจันทร์ (2553: 14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหาร การพัฒนา และปรับปรุงวิธีการบริหารงานด้านต่าง ๆ เพื่อนำพาสถานศึกษาสู่ความก้าวหน้า

ส่งเสริมความเจริญด้านความคิด ความรู้ควบคู่กับการสอดแทรกคุณธรรมแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนที่มีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารโรงเรียนเป็นการร่วมมือกันทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์กับการศึกษามากที่สุด ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะทัศนคติค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านวิธีการของการจัดองค์กร การสั่งการ การอำนวยความสะดวกและการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

4.3 ภารกิจการบริหารสถานศึกษา

การพิจารณาถึงขอบข่ายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละด้านในที่นี้เป็นการพิจารณาโดยใช้แนวทางจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยังมีผู้กล่าวถึงภารกิจการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555: 29 - 32,63) กล่าวถึงภารกิจทางการบริหารสถานศึกษาว่า เอ็ดเวิร์ด ดับเบิลยู สมิท (Edward W. Smith) ได้แบ่งงานของผู้บริหารการศึกษาไว้ 7 ประการด้วยกัน คือ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคคล 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานการเงิน 5) งานอาคารสถานที่ 6) งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 7) งานธุรการ จากผลงานของเอ็ดเวิร์ด ดับเบิลยู สมิท จึงกล่าวได้ว่า ภารกิจทางการบริหารการศึกษาหรืองานบริหารการศึกษาโดยทั่วไปครอบคลุมการบริหารงาน 1) วิชาการ 2) งานธุรการ 3) งานบุคคล 4) งานกิจการนักเรียน นักศึกษา 5) งานด้านความสัมพันธ์ชุมชน การจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีการดำเนินการในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดอาคารสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคคลมาดำเนินการหรือทำการสอนในสถาบันการศึกษา การปกครองผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนมีวินัย และอื่น ๆ ซึ่งการดำเนินงานเหล่านี้รวมเรียกว่า ภารกิจทางการบริหารการศึกษา หรือ งานบริหารการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ภารดี อนันต์นาวิ (2555: 279 - 319) ได้กล่าวถึง ภารกิจทางการบริหารสถานศึกษาว่า สถานศึกษาจะต้องมีการดำเนินกิจการหรือบริหารงาน 4 งาน ได้แก่ 1) งานวิชาการเพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น จัดการศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินภายนอกเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง 2) งานงบประมาณ เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัวโปร่งใสตรวจสอบได้ ได้ผลลัพธ์ผลิต สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ 3) งานบริหารบุคคล เพื่อดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4) งานบริหารทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาบริหารสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสาร

และผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชนที่จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธา และให้การสนับสนุน

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า ภารกิจการบริหารสถานศึกษามี 4 งาน คือ 1) งานวิชาการ ได้แก่ การจัดการศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินภายนอกเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ๆ 2) งานงบประมาณ ได้แก่ การจัดการงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้ ได้ผลลัพธ์ ผลผลิต สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ 3) งานบริหารบุคคล ได้แก่ การดำเนินงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4) งานบริหารทั่วไป ได้แก่ การสนับสนุน ส่งเสริมประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ

4.4 กระบวนการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนต่อเนื่องกัน การบริหารที่ดีจึงต้องอาศัยกระบวนการบริหารเป็นหลักการ กระบวนการบริหารที่นิยมกันมากที่สุดและสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการบริหารงานทั่ว ๆ ไป คือ กระบวนการบริหารของลูเธอร์ กุลิค (Luther Gulick) มีองค์ประกอบและขั้นตอน 7 ขั้นตอน รวมเรียกว่า “POSDCoRB” (อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์, 2552: 50) ซึ่งเป็นลักษณะขององค์ประกอบกระบวนการ ดังนี้

1) การวางแผนงาน (Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการ แผนปฏิบัติงาน และวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าผู้จัดการองค์กรต้องวางแผนงานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เพราะแผนงานจะเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งองค์กร ซึ่งประกอบด้วยแผนงานหลักและแผนงานย่อย แผนงานต้องมีลักษณะยืดหยุ่น

2) การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่การแบ่งส่วนงาน และการจัดสายงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์

3) การจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดอัตรากำลังการสรรหาและพัฒนาบุคลากร การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การส่งเสริมขวัญ และกำลังใจ สวัสดิการ และการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลให้งานสำเร็จหรือล้มเหลว

4) การอำนวยความสะดวก (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้บริหารในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าต้องมอบหมายหน้าที่ให้ ลูกน้องแต่ละคนตามลำดับโดยให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับความรับผิดชอบแต่ละตำแหน่ง ประกาศใช้ระเบียบให้ปฏิบัติตาม มีการตัดสินใจสั่งการอย่างถูกต้องรวดเร็ว

5) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดมีการร่วมมือที่ดีและนำไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

6) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับต่าง ๆ ในหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกหน่วยงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ

7) การบริหารงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานของผู้บริหารร่วมกับครูหรือบุคลากรในโรงเรียน หรือผู้บริหารร่วมกับกลุ่มบุคคล ชุมชนร่วมมือกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพซึ่งการจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการดำเนินการในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การจัดหาอาคารสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์การสรรหาบุคคลมาทำการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียน

5. การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based Learning : CBL)

5.1 รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based Learning : CBL) เป็นการเรียนรู้ที่ประยุกต์มาจากการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ซึ่งการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนั้น เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นำไปต่อยอดความรู้เดิมเพื่อสร้างสรรค์แนวทางการเรียนรู้ใหม่ โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์สร้างแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง ทั้งนี้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างสูงสุดได้นั้น ครูควรปรับบทบาทการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีรูปแบบ 5 ขั้นตอน 9 บรรยากาศ ดังนี้ (วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์, 2558)



ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงขั้นตอนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

ที่มา : วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์: (2558)

ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ แม้ในรูปแบบการสอนแบบปกติจะมีขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อนำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนของเราอยู่แล้วก็ตาม แต่ในการจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนั้นมีความจำเป็นมากที่ครูจะต้องกระตุ้นความสนใจผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนนั้นมีความอยาก อยากเรียน อยากรู้ อยากค้นหาคำตอบถือเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ในการจัดการสอนแบบดั้งเดิมที่คุ้นชินมักจะใช้กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการลงโทษเพื่อให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหาบทเรียนซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้เรียนฟังครูสอนแบบจำเป็น และเข้าเรียนแบบจำทน ขาดความสนใจต่อบทเรียนที่เตรียมการมา แต่ในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนั้นจะมีวิธีการจัดการกระตุ้นผู้เรียนที่แตกต่างออกไป ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีกว่าเดิม และสนใจในการค้นหาความรู้ด้วยตนเองได้โดยที่ครูสามารถจัดการกระตุ้นความสนใจได้ดังนี้

1) ใช้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนหรือสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเป็นตัวกระตุ้น ปกติแล้วครูมักจะมีเป้าประสงค์ในใจว่าเรียนเพื่อสอบ ครูจึงสอนเพื่อให้ผู้เรียนไปสอบโดยลืมคิดว่าการเรียนคือการพัฒนาชีวิต เนื้อหาที่เรียนต้องนำไปใช้ในชีวิตของผู้เรียนได้ ถ้าเรียนไปแล้วไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงแสดงว่าเนื้อหานั้นไร้ค่า แต่ถ้าเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เนื้อหาเหล่านั้นมีคุณค่า ครูจึงมีหน้าที่จัดการให้เนื้อหานั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียน เช่น เงินหายถ้าใช้เป็น คนรวยใช้เงินอย่างไร การใช้เรื่องการเก็บออมและการลงทุนเพื่อกระตุ้นความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์แทนการจำสูตรเพียงอย่างเดียว การใช้เนื้อหาเรื่องพืชพันธุ์ที่ปลูกได้ในบ้านของตัวเอง กระตุ้นความสนใจในวิชาวิทยาศาสตร์ แทนการสอนให้จำพืชที่เกล็ดหรือการใช้บทสนทนาที่จำเป็นในชีวิตประจำวันในการกระตุ้นความสนใจในวิชาภาษาอังกฤษ แทนการสอนแค่ไวยากรณ์ เป็นต้น

2) ใช้สื่อมัลติมีเดีย การใช้สื่อมัลติมีเดียถือเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งรูปภาพ เสียง ข้อความต่าง ๆ ที่นำมาใช้ ครูจำเป็นจะต้องเลือกสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยที่สื่อ่นั้นเป็นสื่อที่กระตุ้นความสนใจ หรือสร้างแรงบันดาลใจในบทเรียนนั้น ๆ ได้ดี จึงจะส่งผลต่อผู้เรียนได้มากและส่งผลให้ผู้เรียนอยากหาคำตอบในเนื้อหาที่จะทำการเรียนการสอน

3) ใช้เกม หรือกิจกรรม การใช้เกมหรือกิจกรรมนั้นเป็นตัวเลือกที่ดีมากในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ซึ่งเกมหรือกิจกรรมที่เลือกมาอาจจะเป็นสนทนาการง่าย ๆ ทั่วไป จนไปถึงเกมหรือกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูสามารถเลือกใช้ได้หลากหลายให้เหมาะกับผู้เรียน การกระตุ้นผู้เรียนนั้นครูจำเป็นที่จะต้องเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน ครูต้องรู้ก่อนว่าเนื้อหาที่จะจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นกับชีวิตของผู้เรียนหรือไม่แล้วเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหานั้น เพื่อเป็นการดึงความสนใจผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในเนื้อหา ซึ่งจะทำให้ครูสามารถเลือกเนื้อหามาใช้ในกระบวนการกระตุ้นได้ง่ายขึ้น

ซึ่งในขั้นตอนการกระตุ้นความสนใจ ครูสามารถใช้การกระตุ้นทั้งสามหัวข้อพร้อมกันได้ เช่น การใช้เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนนำมาเสนอในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย เมื่อจบการนำเสนอแล้วจึงนำเกมหรือกิจกรรมมาเป็นการกระตุ้นอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ หลังจากการกระตุ้นความสนใจคือการตั้งปัญหา และแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ กระบวนการนี้ทั้งหมดจะเป็นการใช้ปัญหาเป็นตัวนำขั้นการตั้งปัญหาในรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

นั้น ครูไม่ได้เป็นผู้กำหนดคำถามให้ตั้งแต่ครั้งแรก แต่จะเป็นการปล่อยให้ผู้เรียนค้นหาปัญหาที่ตนเองสงสัย โดยปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจในบทเรียน เมื่อผู้เรียนค้นพบปัญหาที่ตนเองสงสัยแล้วนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มตามความสนใจ จำนวนของกลุ่มนั้นจะตั้งขึ้นตามจำนวนปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และสมาชิกของแต่ละกลุ่มนั้นก็เกิดจากความพอใจของผู้เรียนเอง และดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง กระบวนการนี้จะได้ผลดีมากจากความสมัครใจ ความสนใจ และความร่วมมือกันของผู้เรียน กระบวนการนี้จะเห็นได้ว่าผู้เรียนนั้นไม่ได้ถูกบังคับให้รู้ แต่เกิดความ ออยากรู้ด้วยตนเอง และเมื่อผู้เรียนเกิดความอยากรู้ จึงเป็นจังหวะที่ดีที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนั้นค้นหาเนื้อหาที่ตนเองต้องการซึ่งผู้เรียนนั้นพร้อมที่จะเปิดรับความรู้นั้นได้อย่างเต็มที่

ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ใช้เวลามากที่สุดในการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ครูจะปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ครูมีหน้าที่เดินให้คำปรึกษาตามกลุ่มให้คำปรึกษาเวลาที่ผู้เรียนมีปัญหาครูจะต้องหักห้ามใจไม่ให้สอนแต่จะเปลี่ยนหน้าที่จากการสอนทั่วไปที่คอยบอกต่อเนื้อหาคำตอบและตัดสินความถูกต้องของคำตอบเป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และตอบคำถามด้วยคำถามเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด โดยหลีกเลี่ยงการตัดสิน และการอธิบายเนื้อหาอย่างละเอียดอันจะเป็นการส่งผลให้ผู้เรียนหมดอิสระทางความคิด แต่จะใช้วิธีการง่าย ๆ เช่นการถามกลับ จะดีหรือไม่ แน่ใจหรือไม่ ทำไมถึงคิดแบบนั้น มีวิธีการอื่นที่ดีกว่านี้หรือไม่ หรือเพื่อน ๆ คิดเห็นอย่างไรในเรื่องนี้ สิ่งสำคัญอีกข้อหนึ่งสำหรับครูนั้นไม่ใช่ความรู้ในเนื้อหาข้อมูลนั้น ๆ แต่เป็นแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่ครูนั้นจะสามารถนำไปแนะนำผู้เรียนได้ ครูในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่รู้ที่สุดในห้องเรียน เพราะความรู้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมีจำนวนมหาศาล แต่สิ่งที่สำคัญกว่าก็คือการที่ครูนั้นจำเป็นต้องแนะนำให้ผู้เรียนหาความรู้ได้ถูกแหล่ง แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักเลือกข้อมูลความรู้ได้อย่างถูกต้อง และปล่อยให้ผู้เรียนสนุกไปกับการเรียนรู้และค้นคว้าความรู้ นั้น ๆ สิ่งที่ได้จากกระบวนการนี้ไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้อง แต่เป็นทักษะการคิดและค้นคว้าหาคำตอบที่จะเกิดขึ้นจากช่วงเวลาที่คุณปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เวลากับเนื้อหาที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ ครูอาจจะมิข้อโต้แย้งว่าถ้าหากผู้เรียนนั้นค้นหาคำตอบไม่ได้ หรือได้คำตอบที่ไม่ถูกต้องนั้นจะเกิดข้อเสียอย่างแน่นอน ซึ่งอาจจะทำให้ครูยกเลิกวิธีการนี้และหันกลับไปใช้รูปแบบสอนแบบเดิม แต่เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนแบบรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนั้นมองไกลมากกว่าคำตอบที่ถูกต้อง แต่คือการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และรู้จักค้นคว้าหาข้อมูล รู้จักเลือกใช้ และตัดสินใจในข้อมูลที่หาได้อย่างง่ายดายในยุคสมัยนี้ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ถ้าครูยังกังวลเกี่ยวกับคำตอบที่ผู้เรียนได้จะไม่ตรงกับความต้องการของเนื้อหา ก็ไม่ควรใจร้อนเพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนั้นเพิ่งดำเนินการมาได้เพียงครึ่งทาง

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะได้นำเสนอผลงานที่ตนเองที่ได้ไปค้นคว้าและคิดออกมา และผลงานที่นำเสนอ นั้นให้ครูพึงระลึกว่านี่คือผลงานแห่งความทุ่มเทของผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อผู้เรียนออกมาทำการเสนอหน้าชั้นเรียน ครูนั้นจำเป็นจะต้องปล่อยให้ผู้เรียนนำเสนอจนจบ โดยที่ครูไม่มีความจำเป็นต้องแทรกแซงระหว่างการนำเสนอ แสดงความคิดเห็นหรือซักถามใด ๆ ผู้ที่มีหน้าที่หลักในการแสดงความคิดเห็น และซักถามคือผู้เรียนร่วมชั้น เมื่อจบการนำเสนอครูจะเป็นผู้เปิดประเด็นให้มีการซักถามในชั้นเรียน และเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียน

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ตนเองได้ค้นหา ถ้าหากข้อมูลที่หามานั้นไม่ถูกต้อง การซักถามในห้องเรียนจะเกิดประเด็นใหม่ ๆ ที่ผู้นำเสนอจำเป็นต้องมีข้อมูลเพื่อตอบผู้ซักถามให้ถูกต้อง ซึ่งผู้นำเสนอก็จะพบว่าข้อมูลของตนไม่ถูกต้องหรือครอบคลุมพอ และต้องเพิ่มเติมตรงไหนบ้างจากการซักถามของผู้เรียนด้วยกัน โดยที่ครูจะทำหน้าที่คอยควบคุมคำถามและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ให้อยู่ในประเด็น ไม่หลุดจากเนื้อหาหนัก ถ้าหากในผู้เรียนร่วมชั้นไม่มีข้อซักถามหรือข้อสงสัยใด ครูอาจจะเป็นผู้เริ่มถามเองก็ได้ เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการซักถามในชั้นเรียน ซึ่งวิธีการนี้อาจจะต่อยอดไปสู่ความรู้ใหม่ที่ไกลกว่าเนื้อหาเดิมที่เคยสอน และเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนนั้นเต็มใจที่จะค้นหาด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลกิจกรรมทั้งหมดที่ผู้เรียนได้ทำมาตลอดเวลาของการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ไม่ว่าจะเป็นกรอบคณาภิแห่งชาติ หรือที่หลักสูตรแกนกลางต้องการนั้น คือการที่ผู้เรียนมีการพัฒนาทั้งในด้าน ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) ดังนั้นการประเมินผลจึงจำเป็นต้องทำให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน เพื่อให้ได้คุณภาพของผู้เรียนที่เป็นมาตรฐาน โดยปกติแล้วครูจะคุ้นเคยกับการประเมินด้านความรู้ซึ่งคือการจัดสอบ หรือการหาคะแนนจากแบบทดสอบต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนนั้นมีความรู้แต่ในส่วนของ การประเมินด้านทักษะ และการประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นไม่มีความชัดเจนมากนัก จึงกลายเป็นว่าคะแนนที่เห็นกันจากการเรียนรู้ในรูปแบบปกติมักจะเป็นคะแนนของความรู้ทั้งสิ้น ในรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานจำเป็นต้องประเมินทั้ง 3 ด้าน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1) การประเมินด้านความรู้ สามารถประเมินความรู้ได้ด้วยวิธีการปกติทั่วไป คือการจัดให้มีการสอบวัด หรือแบบฝึกหัดต่าง ๆ และนำคะแนนมาชี้วัดว่าผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาส่วนนี้มากน้อยเพียงใด

2) การประเมินด้านทักษะ การประเมินด้านทักษะนั้นจะเป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน ซึ่งสามารถใช้รูปแบบการประเมินแบบรูบริก (Rubric) ในการประเมินผู้เรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การตั้งหัวข้อในการประเมิน และรายละเอียดการประเมินที่จำเป็น เช่น ประเมินในหัวข้อทักษะ การนำเสนอ รายละเอียดการประเมินที่จำเป็นคือด้านเนื้อหา ด้านความชัดเจนในการพูด และด้านเทคนิคในการนำเสนอ เป็นต้น

3) การประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นสามารถใช้การประเมินแบบรูบริก (Rubric) ได้ ซึ่งก็จะมีส่วนคล้ายกับการประเมินด้านทักษะนั่นคือ การตั้งหัวข้อการประเมินในคุณลักษณะที่ครูอยากให้เกิดขึ้นในผู้เรียน และรายละเอียดสำหรับการประเมินที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ครูจำเป็นต้องรู้ว่าต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ใดเกิดขึ้น เพื่อการตั้งหัวข้อการประเมินที่ถูกต้อง ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในหลักสูตรแกนกลางได้ สิ่งสำคัญคือทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยเฉพาะในด้านของทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เนื้อหาจากด้านความรู้สามารถประเมินได้อย่างชัดเจนจากแบบทดสอบต่าง ๆ แต่ด้านทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นจำเป็นต้องประเมินจากครูและผู้เรียนด้วยกันเองซึ่งจะเป็นการประเมินรอบด้าน เพื่อการประเมินที่มีความแม่นยำมากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้อาจจะเป็นการให้คะแนนในด้านต่าง ๆ หรือแม้แต่การแจกแบบสอบถามให้กรอกในหัวข้อที่ต้องการ เป็นต้น

บรรยากาศ 9 ข้อในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

- 1) ครูควรเหลือเวลาให้ผู้เรียนค้นคว้า พุดคุยให้มากและนำเสนอให้มาก
- 2) ใช้เวลาในการสอนให้น้อยลงและมักจะเดินสอนตามกลุ่มมากกว่าสอนรวม
- 3) หลีกเลี่ยงการอธิบายอย่างละเอียด แต่จะพยายามให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบเอง ครูจึงมักจะตอบคำถาม ด้วยคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสนใจต่อ
- 4) ในการสอนแบบเดิม ผู้เรียนมักกลัวผิดเพราะครูมักจะมีคำตอบที่ถูกเอาไว้แล้ว ดังนั้นในรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานครูจะหลีกเลี่ยงการตัดสินแบบเด็ดขาด เช่น ถูกต้องหรือผิด แต่จะใช้วิธีถามว่า แน่ใจหรือไม่ ทำไม่จึงคิดอย่างนั้น หรือมีความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องนี้
- 5) บรรยากาศของรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่สำคัญมาก ๆ คือ การสนับสนุนให้คิด
- 6) ใช้เรื่อง que ผู้เรียนสนใจเป็นเนื้อหา และการค้นคว้า เนื้อหาวิชาความรู้ตามตำราเป็นตัวตาม ช่วงเวลาเรียนควรยาวกว่า 90 นาที และอาจเรียนหลายวิชาพร้อม ๆ กัน ขึ้นกับปัญหาที่ตั้ง เกี่ยวโยงกับวิชาใดบ้าง ครูอาจสอนพร้อม ๆ กันทั้ง 2 - 3 วิชาในห้องเรียนเดียวกัน
- 7) รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน จะเน้นให้ผู้เรียนสนใจพัฒนาการตนเองในด้านต่าง ๆ จึงไม่จำเป็นต้องวัดผลครั้งเดียว ควรมีการวัดผลและรายงานผลให้ผู้เรียนรู้และพัฒนาตนเองในแต่ละด้าน
- 8) รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานจะได้ผลดีจากความสมัครใจ ความสนใจของผู้เรียนและความร่วมมือ มากกว่าการบังคับให้รู้ดังนั้นการตัดคะแนนและลงโทษ เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง
- 9) ครูจะเป็นผู้รับฟังเรื่องราวที่ผู้เรียนคิด นำเสนอ และเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ครูอาจมีการติตติง และแสดงความคิดเห็นในจังหวะที่เหมาะสม และสิ่งที่จำเป็นมาก ๆ คือการให้กำลังใจ

5.2 จุดเน้นของรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

ด้านครู ครูปรับเปลี่ยนการสอนจากเดิมเน้นท่องจำเป็นการสอนเน้นสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มากยิ่งขึ้น คือ สร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ เปลี่ยนห้องสอนเป็นห้องเรียน เปลี่ยนครูเป็นโค้ช เปลี่ยนเน้นสอนเป็นการค้นคว้า เปลี่ยนการบังคับเป็นการชักจูง เปลี่ยนจากครูเป็นผู้มีบทบาทเป็นผู้เรียนมีบทบาท เปลี่ยนจากการใช้หนังสือเรียนเป็นใช้อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ เป็นเครื่องมือการเรียนรู้

ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาท หน้าที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

- 1) การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามศักยภาพ ครบทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจอารมณ์ และสังคม
- 2) การนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานต้องอาศัยการบริหารโดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ทุกขั้นตอน โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1) การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร และข้อมูลข่าวสารสารสนเทศโดยจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนและครู สร้างความตระหนักแก่ครูและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ

จัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนโดยการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนทุกคน

2.2) การจัดทำ ปรับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการศึกษาแผนปฏิบัติประจำปี

2.3) จัดทำ ปรับแผนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบทำการสอน

2.4) ส่งเสริมการนำไปใช้จริงการนำไปใช้โดยทำความเข้าใจกับครูในเรื่องการปรับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติประจำปี แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

2.5) การดำเนินการบริหารจัดการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานพร้อมทั้งเก็บมูล ข้อค้นพบ ร่องรอย หลักฐาน ชิ้นงานที่แสดงความก้าวหน้าในการใช้การบริหารจัดการนิเทศภายใน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

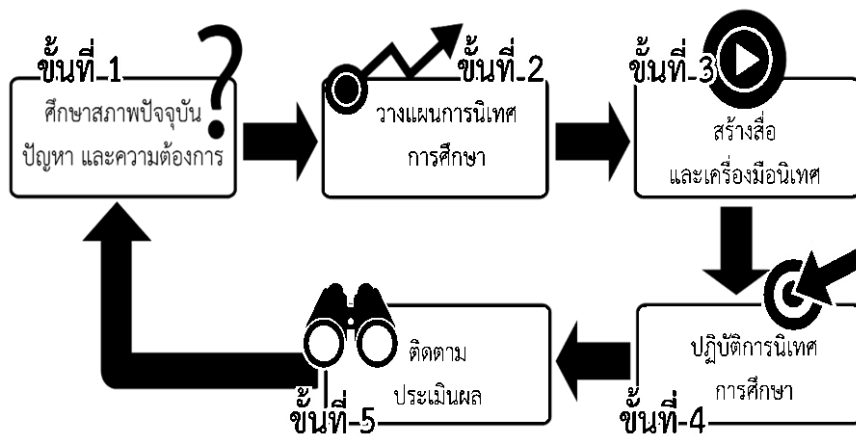
2.6) กำกับ ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาการสอนแบบโดยใช้รูปแบบสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.7) สรุปและเขียนรายงานการวิจัย ผลการดำเนินการบริหารจัดการ นิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

2.8) เผยแพร่ และสร้างเครือข่ายขยายผล การพัฒนาการบริหารจัดการ และการนิเทศภายในสถานศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

5.3 การนิเทศการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

การนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งต้องดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบดังนี้



ภาพที่ 2.2 ภาพแสดงขั้นตอนการนิเทศการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

ที่มา : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558: 42

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ศึกษาวิเคราะห์ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายให้ชัดเจนโดยศึกษาปัญหาและความต้องการของโรงเรียนในการดำเนินงานตามนโยบายซึ่งอาจใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์

ขั้นที่ 2 วางแผนการนิเทศการศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนว่าจะช่วยแก้ปัญหาอย่างไร หรือสนองความต้องการของโรงเรียนอย่างไร โดยกำหนดเป้าหมายว่าจะนำไปใช้กับใคร ที่ไหน จำนวนเท่าไร มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร มีวิธีการดำเนินการอย่างไร ใช้สื่อนวัตกรรม หรือนิเทศโดยตรงอย่างไร เมื่อไรจะมีเครื่องมือนิเทศ ติดตามผลอย่างไร ทำเป็นแผนที่ปฏิบัติการนิเทศ

ขั้นที่ 3 สร้างสื่อ นวัตกรรม และเครื่องมือนิเทศ ที่จะนำไปใช้พัฒนา และติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติการนิเทศ ตามแผนกำหนดที่วางไว้พร้อมทั้งเก็บรวบรวม บันทึกข้อมูลการดำเนินการ ผลการดำเนินการ และปัญหาอุปสรรค เพื่อนำไปวางแผนปฏิบัติการนิเทศครั้งต่อไป

ขั้นที่ 5 ติดตามและประเมินผล การดำเนินการนิเทศว่าครูสามารถจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานหรือไม่ ผู้เรียนมีพัฒนาการหรือไม่ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้หรือไม่ แล้วเขียนสรุปและรายงานผลการนิเทศการศึกษา

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2558) ได้กล่าวถึงการนิเทศการเรียนการสอน ทักษะการคิด วิเคราะห์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ไว้ดังนี้

ด้านครู

1) เข้าใจการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

2) เรียนรู้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นเครื่องมือที่จะให้ห้องเรียนมีชีวิตมากขึ้น

3) สามารถออกแบบ และจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานในวิชาที่ตนสอนได้

4) สามารถวัดและประเมินผลทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานในวิชาที่ตนสอนได้

ด้านผู้บริหารสถานศึกษา

1) เข้าใจการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

2) เรียนรู้การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นเครื่องมือที่จะให้ห้องเรียนมีชีวิต

3) บริหารจัดการในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

4) นิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

ด้านศึกษานิเทศก์

- 1) รู้ เข้าใจการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
 - 2) ได้แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการนิเทศผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ผ่านการอบรม การจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
 - 3) ได้แนวทางการทำแผนการนิเทศ และปฏิบัติการนิเทศติดตามผล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ผ่านการอบรมการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์และทักษะในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
- หลักการการนิเทศภายในโรงเรียน การนิเทศภายในโรงเรียนมีหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

- 1) การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
 - 2) คลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคือผู้บริหารโรงเรียน
 - 3) การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครูและโรงเรียน และสอดคล้องกับการพัฒนาครู
 - 4) เป้าหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ การส่งเสริม สนับสนุน หรือช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจหลักคือการสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้านให้เต็มตามวัยและเต็มตามศักยภาพของผู้เรียน หรือการสร้างครูมืออาชีพ
- กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน การนิเทศภายในโรงเรียนมีกระบวนการ ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงสภาพปัจจุบัน แล้วนำมาพิจารณา เปรียบเทียบกับภาพปลายทาง หรือสภาพความสำเร็จของงานถ้าข้อมูลสภาพปัจจุบันสอดคล้องกับข้อมูลความสำเร็จของงาน หรือดีกว่า หรือสูงกว่า แสดงว่าความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขไม่มี แต่ต้องการเพิ่มความคาดหวังให้พัฒนาต่อไป แต่ถ้าข้อมูลแสดงสภาพปัจจุบันไม่สอดคล้องกับสภาพความสำเร็จของงาน หรือด้อยกว่า หรือต่ำกว่า แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินความต้องการจำเป็น ดำเนินการได้ดังนี้
 - 1.1) กำหนดสิ่งที่จะประเมินและองค์ประกอบที่จะประเมิน
 - 1.2) กำหนดสภาพความสำเร็จและเกณฑ์การประเมิน
 - 1.3) กำหนดวิธีการ เครื่องมือ และระยะเวลาที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.4) กำหนดแหล่งข้อมูล
 - 1.5) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.6) วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเป็นสารสนเทศ
 - 1.7) พิจารณา เปรียบเทียบสารสนเทศ แสดงสภาพปัจจุบันกับความสำเร็จของงาน หรือ ภาพปลายทาง โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไปหรือไม่

1.8) เขียนข้อความที่แสดงสภาพที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

1.9) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาและนำเสนอให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ

2) วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์ผลหรือข้อมูลที่ได้จากการประเมิน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสภาพความสำเร็จของงาน เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจุดที่จะพัฒนา และประเมินแนวทางเลือกเพื่อพัฒนาการเลือกจุดที่จะพัฒนาให้เหมาะสม ทำให้การนิเทศของโรงเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ จุดที่จะพัฒนาอาจพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1) ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2.2) เจตคติต่อวิชาชีพ

2.3) ค่านิยมในการพัฒนาตนเอง

2.4) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.5) ความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียน

3) การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนาเป็นการพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้มีความเป็นไปได้ หรือมีโอกาที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยคำนึงถึงที่จะพัฒนา หรือข้อจำกัดของหน่วยงาน การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1) รวบรวมข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

3.2) พิจารณาแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

3.3) พิจารณาข้อดี ข้อเสียของแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้

3.4) เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้บรรลุความต้องการ

4) การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินการ และกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1) กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ

4.2) กำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ซึ่งได้แก่ งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน วัสดุ อุปกรณ์

4.3) วางแผนนิเทศ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.4) จัดทำแผนนิเทศของโรงเรียนและแผนประเมินผลแผนนิเทศ

4.5) ประชุมชี้แจงและมอบหมายงานให้ตรงความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน

4.6) ผู้ปฏิบัติงานจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานและประสานปฏิทินปฏิบัติงานกับ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.7) ผู้ปฏิบัติงานลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ตามปฏิทิน

ปฏิบัติงาน

4.8) ผู้ปฏิบัติงานรายงานความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติงานต่อหน่วยงาน

ต้นสังกัด

5) การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินการนิเทศ ผลที่ได้ระหว่างดำเนินการและเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนนิเทศ ข้อมูลที่นำไปเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของงาน หากพบว่าไม่เป็นไปตามความสำเร็จที่กำหนดไว้ก็ต้องพิจารณาว่ามีบกพร่องตรงไหน อย่างไร และหาวิธีการพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากพบว่าการดำเนินการตามแผนนิเทศบรรลุผลที่คาดหวังไว้แต่จากการดำเนินการพบว่าวิธีการที่ดีกว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่า อาจพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้ การนิเทศ ติดตาม การใช้ ทดลอง เป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการพัฒนา ช่วยเหลือ แนะนำ ควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการหลากหลาย เช่น การตรวจเยี่ยม สังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแนะ (Coaching) ตรวจแผนการเรียนรู้ บันทึกรายงานหลังการสอน ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น สถานศึกษาคควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตาม กำกับการใช้ อย่างเป็นระบบ โดยควรดำเนินการดังนี้

- 5.1) ร่วมกันกำหนดความต้องการในการนิเทศ หรือกำกับ ติดตาม
- 5.2) สร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตาม กำกับการใช้ ในเชิงบวกแก่ครูว่าเป็นกระบวนการดูแล ช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
- 5.3) กำหนดข้อตกลง เพื่อการขับเคลื่อนการนิเทศ ติดตามร่วมกันและมีแผนการดำเนินการอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 5.4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตามอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ทั้งในระดับชั้นเรียน สถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทั้งปัจจัย กระบวนการ และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นหนึ่งในแนวทางการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งใช้ได้ผลดีในหลายประเทศ เป็นการสอนแบบ Active Learning คือการจัดการสอนให้ผู้เรียนตื่นตัว ในการค้นคว้าแทนที่จะรอรับการบรรยายแบบเดิมครูเปลี่ยนบทบาทจากเป็นผู้บรรยายเนื้อหาต่างๆ อย่างละเอียด มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และนอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการนิเทศ ติดตาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สร้างให้ห้องเรียนมีชีวิต

6. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

6.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของงานที่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคลในแนวทางที่เขาประสงค์ ความพึงพอใจโดยทั่วไปตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Satisfaction และยังมีผู้ให้ความหมายคำว่า ความพึงพอใจ พอสรุปได้ดังนี้

กชกร เบ้าสุวรรณ, ธนภัทร ปัจฉิม และสุจิตรา ฉายปัญญา (2550) ได้ให้ความหมายว่าความพึงพอใจ หมายถึง สิ่งที่จะเป็นไปตามความต้องการ ความพึงพอใจเป็นผลของการแสดงออกของทัศนคติของบุคคลอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีประสบการณ์ ที่มนุษย์เราได้รับอาจจะมากหรือน้อยก็ได้ และเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและ

ทางลบ แต่ก็เมื่อใดสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกบวก เป็นความรู้สึกที่พึงพอใจ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งนั้นสร้างความรู้สึกผิดหวัง ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกไม่พึงพอใจ

เสาวลักษณ์ หนูรักษา (2552: 32) ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติและอยู่ในความรับผิดชอบ อันเป็นผลมาจากปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคลทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างเหมาะสม

เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง (2555: 274) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อ นวัตกรรมไว้ดังนี้ ความพึงพอใจในการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกพอใจชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้และต้องการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจนบรรลุผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความประทับใจ ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อ นวัตกรรม หมายถึง ความรู้สึกพอใจประทับใจ ความรู้สึกที่ดีชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีสื่อ/นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จนบรรลุผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้อีกการทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้สื่อ นวัตกรรมที่สร้างขึ้นจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสื่อ นวัตกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ไว้ว่า หมายถึง พอใจ ชอบใจความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องของความรู้สึกที่มี ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติอยู่และความพึงพอใจจะส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามความพึงพอใจของแต่ละบุคคลไม่มีวันสิ้นสุด เปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม บุคคลจึงมีโอกาสที่จะไม่พึงพอใจในสิ่งที่เคยพึงพอใจมาแล้ว

จากที่นักการศึกษากล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาพอจะสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลในทางบวก ความชอบ ความสบายใจ ความสุขใจต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ หรือเป็นความรู้สึกที่พอใจต่อสิ่งทำให้เกิดความชอบ ความสบายใจและเป็นความรู้สึกที่บรรลุถึงความต้องการพึงพอใจของแต่ละบุคคลไม่มีวันสิ้นสุด เปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม บุคคลจึงมีโอกาสที่จะไม่พึงพอใจในสิ่งที่เคยพึงพอใจมาแล้ว

6.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

Kotler and Armstrong (2002) รายงานว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นต้องมีสิ่งจูงใจหรือแรงขับเคลื่อน เป็นความต้องการที่กดดันจนมากพอที่จะจูงใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งความต้องการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ความต้องการบางอย่างเป็นความต้องการทางชีววิทยาเกิดขึ้นจากสภาวะตั้งเครียด เช่น ความหิวกระหายหรือความลำบากบางอย่างเป็นความต้องการทางจิตวิทยาเกิดจากความต้องการการยอมรับ การยกย่อง หรือการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ความต้องการส่วนใหญ่อาจไม่มากพอที่จะจูงใจให้บุคคลกระทำในช่วงเวลานั้น ความต้องการกลายเป็นสิ่งจูงใจ เมื่อได้รับการกระตุ้นอย่างเพียงพอจนเกิดความตั้งเครียด โดยทฤษฎีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด มี 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีของอับราฮัม มาสโลว์ และทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์

6.2.1 ทฤษฎีแรงจูงใจของอับราฮัม มาสโลว์ ค้นหาวิธีที่จะอธิบายว่าทำไมคนจึงถูกผลักดันโดยความต้องการบางอย่าง ณ เวลาหนึ่ง ทำไมคนหนึ่งจึงทุ่มเทเวลาและพลังงานอย่างมาก เพื่อให้ได้มาซึ่งความปลอดภัยของตนเองแต่อีกคนหนึ่งกลับทำสิ่งเหล่านั้น เพื่อให้ได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น คำตอบของมาสโลว์ คือ ความต้องการของมนุษย์จะถูกเรียงตามลำดับจากสิ่งที่กดดันมากที่สุดไปถึงน้อยที่สุด ทฤษฎีของมาสโลว์ได้จัดลำดับความต้องการตามความสำคัญ คือ

1) ความต้องการทางกาย (physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐาน คือ อาหาร ที่พัก อากาศ ยารักษาโรค

2) ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการเพื่อความอยู่รอด เป็นความต้องการในด้านความปลอดภัยจากอันตราย

3) ความต้องการทางสังคม (social needs) เป็นการต้องการการยอมรับจากเพื่อน

4) ความต้องการการยกย่อง (esteem needs) เป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว ความนับถือ และสถานะทางสังคม

5) ความต้องการให้ตนประสบความสำเร็จ (self actualization needs) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล ความต้องการทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ

บุคคลพยายามที่สร้างความพึงพอใจให้กับความต้องการที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก ก่อนเมื่อความต้องการนั้นได้รับความพึงพอใจ ความต้องการนั้นก็หมดลงและเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลพยายามสร้างความพึงพอใจให้กับความต้องการที่สำคัญที่สุดลำดับต่อไป ตัวอย่างเช่น คนที่อดอยาก (ความต้องการทางกาย) จะไม่สนใจต่องานศิลปะชั้นล่าสุด (ความต้องการสูงสุด) หรือไม่ต้องการยกย่องจากผู้อื่น หรือไม่ต้องการแม้แต่อากาศที่บริสุทธิ์ (ความปลอดภัย) แต่เมื่อความต้องการแต่ละขั้นได้รับความพึงพอใจแล้วก็จะมีความต้องการในขั้นลำดับต่อไป

6.2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจของฟรอยด์ ซิกมันด์ ฟรอยด์ ตั้งสมมติฐานว่าบุคคลมักไม่รู้ตัวมากนักกว่าพลังทางจิตวิทยามีส่วนช่วยสร้างให้เกิดพฤติกรรม ฟรอยด์ พบว่าบุคคลเพิ่มและควบคุมสิ่งเร้าหลายอย่าง สิ่งเร้าเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมอย่างสิ้นเชิง บุคคลจึงมีความฝัน พูดคำที่ไม่ตั้งใจพูด มีอารมณ์อยู่เหนือเหตุผลและมีพฤติกรรมหลอกลอนหรือเกิดอาการวิตกกังวลอย่างมาก

6.3 ความสำคัญของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการเรียนของผู้เรียนเป็นความรู้สึกที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในทางบวก เป็นความสุขของบุคคล ความพึงพอใจทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้นมีความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจไว้ดังนี้

พยอม วงศ์สารศรี (2551: 97) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความพึงพอใจ ไว้ว่าบุคคลแต่ละคนจะทำงานเต็มที่ตามความสามารถหรือศักยภาพของตนหรือไม่นั้นมักจะขึ้นอยู่กับว่าคุณผู้นั้นมีความเต็มใจที่จะทำงานแค่ไหน ถ้ามีความพอใจในงานหรือมีสิ่งจูงใจที่ตรงกับความต้องการของเขา ความพอใจหรือสิ่งจูงใจนั้นก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เขาทำงานเต็มที่

สมบูรณั พรธณนาภ (2550: 167) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความพึงพอใจไว้ว่าเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของบุคลากร ดังนี้

- 1) ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
- 2) เห็นประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนตัว
- 3) ความตั้งใจ เอาใจใส่ และรู้จักรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย
- 4) ความรู้สึกห่วงกังวลต่อผลที่จะเกิดจากการหยุดงานของตน คือ ไม่ขาดหรือหยุดงานโดยไม่จำเป็น

5) ความพร้อมที่จะรับอาสาในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อส่วนรวม

6) ความพร้อมเพียงในการหมั่นปรึกษาเกี่ยวกับเตรียมงานและการแก้ปัญหาต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสำคัญของความพึงพอใจมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่จะทำให้เกิดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความรู้สึกที่ดีประทับใจทำให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน

6.4 การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนจะเกิดผลได้หรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาถึงหลาย ๆ ด้าน ซึ่งประกอบด้วยระดับความรู้สึกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในมิติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ในการวัดเจตคติของลิเคอร์ต (Likert) ซึ่งมีแบบวัดเป็นมาตรา 5 ชั้น โดยการกำหนดค่าระดับ เช่น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือในลักษณะอื่น ๆ ที่มี 5 ระดับ โดยแต่ละขั้นตอนเป็นการบอกน้ำหนักการประเมินของข้อความต่าง ๆ ที่ได้กำหนดให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นออกมา ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ์ (2553: 181) ได้กล่าวว่า ในการวัดความพึงพอใจเราสามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า แบบวัด คำว่าแบบวัดนี้เป็นคำกลางใช้แทนความหมายของเครื่องมือรวบรวมข้อมูลทั่วไป ทั้งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินค่า แบบทดสอบวัดความรู้ วัดความถนัดและวัดพฤติกรรม ดังนั้น ในการวัดความพึงพอใจเราจึงสามารถสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ตอบได้โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีสันับสนุน แบบวัดความพึงพอใจจึงจะมีคุณภาพสามารถวัดได้ตรงกับความจริงของผู้ศึกษา การวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี

1) การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหาร การควบคุมงาน เงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น

2) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3) การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

สมนึก ภัททยธนี (2553: 41) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจเป็นมาตราส่วนประมาณค่า เป็นเครื่องมือที่ครูใช้ประเมินผู้เรียน และผู้เรียนใช้ในการประเมินหรือพิจารณาตนเองหรือสิ่งอื่น ๆ

ใช้ทั้งในการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมทักษะต่าง ๆ และพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เช่น เจตคติ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความสนใจ มุ่งให้ผู้ตอบประเมินข้อความที่ถามออกมาเป็นระดับเพียงคำตอบเดียว จากมาตราส่วนประมาณค่าที่มีระดับความเข้ม ตั้งแต่ 3 ระดับขึ้นไป

สุรวาท ทองบุ (2550: 123 - 125) ได้เสนอแนวทางการวัดความพึงพอใจของผู้เรียนโดยใช้ แบบทดสอบและแบบสำรวจ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) แบบสอบถาม หมายถึง ชุดของคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนตอบลงในแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการกรอกข้อความ รูปภาพหรือ สัญลักษณ์ การสร้างแบบสอบถามที่ดีต้องอาศัยการกำหนดจุดมุ่งหมายที่จำเพาะและชัดเจนรวมทั้ง ข้อความที่ใช้ต้องเป็นภาษาที่ดีและเข้าใจง่าย รูปแบบของแบบสอบถามต้องน่าสนใจ เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ สามารถแบ่งประเภทของแบบสอบถามได้ 2 ประเภท คือ

(1) แบบสอบถามปลายเปิด เป็นแบบสอบถามที่ไม่กำหนดคำตอบไว้ตายตัว เปิด โอกาส ให้ผู้ตอบได้แสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างเต็มที่

(2) แบบสอบถามแบบปลายปิด เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อความหรือ ข้อคำถามที่กำหนดตัวเลือก หรือคำตอบที่คาดว่าจะเป็นไปได้ เพื่อให้ผู้ตอบได้เลือกคำตอบที่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือตรงกับความรู้สึกของตนเอง

2) แบบสำรวจ หรือแบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมาก ประกอบด้วย บัญชีรายการของสิ่งของหรือเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งจะให้ผู้ตอบได้ตอบในลักษณะให้เลือก อย่างใดอย่าง หนึ่ง แบบสำรวจจะช่วยให้ทราบว่า มีสิ่งต่าง ๆ หรือมีการกระทำหรือพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นตาม รายการที่กำหนดหรือไม่

จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกรัก ชอบในสิ่งที่ สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ความพึงพอใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความเข้าใจอันดี ต่อกัน และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ความรู้สึกนี้จะ ช่วยจูงใจ ให้เกิดความรักในงานโดยเฉพาะเมื่อบุคคลนั้นได้มีส่วนร่วมในนโยบาย วัตถุประสงค์การทำงาน ในองค์การ ซึ่งทำให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความกระตือรือร้น มีความรู้สึกมั่นคง และมีความมุ่งมั่น ที่จะอุทิศตนและทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มที่แล้วงาน ทุกอย่างจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความสำคัญของความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งช่วยให้งาน สำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ นอกจากผู้บริหารจะดำเนินการให้ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการเกิดความพึงพอใจในการทำงานแล้ว ยังจำเป็นต้องดำเนินการที่จะให้ผู้มาใช้ บริการเกิดความพึงพอใจด้วย เพราะความเจริญเติบโตของงานบริการ ปัจจัยที่เป็นตัวบ่งชี้ คือ จำนวน ผู้มาใช้บริการ ดังนั้น ผู้บริหารที่ชาญฉลาด จึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ การวัดระดับความ พึงพอใจ ที่กล่าวมาข้างต้น ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการให้บริการขององค์กร ประกอบกับระดับความรู้สึกของผู้มารับบริการในมิติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล การวัดระดับความ พึงพอใจ สามารถกระทำได้หลายวิธีต่อไปนี้

1) การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายโดยการขอความร่วมมือ จากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัด แสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนด

2) การสัมภาษณ์ ต้องอาศัยเทคนิคและความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์ที่จะตั้งใจให้ผู้ตอบคำถามตอบตามข้อเท็จจริง

3) การสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมทั้งก่อนการรับบริการ ขณะรับบริการและหลังการรับบริการ การวัดโดยวิธีนี้จะต้องกระทำอย่างจริงจังและมีแบบแผนที่แน่นอนจะเห็นได้ว่าการวัดความพึงพอใจต่อการให้บริการนั้นสามารถกระทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับความสะดวก เหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมายของการวัดด้วย จึงจะส่งผลให้การวัดนั้นมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือได้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยภายในประเทศ

วาทินี บรรจง (2556) วิจัยเรื่อง ผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง 2) ศึกษาผลการจัดประสบการณ์ศิลปะต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาภาคการศึกษาปลายปีการศึกษา 2556 โรงเรียนอินทโมลีประเทาน อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 40 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน ระยะเวลาที่ใช้การวิจัย 12 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT-DP วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

เกษมะณี ลาปะ และเพชรรัตน์ จงนิมิตสถาพร (2559) วิจัยเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับผังกราฟิกของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายวิชา ส 21103 สังคมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ส 21103 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับผังกราฟิก ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดสร้างสรรค์ ของผู้เรียนร้อยละ 79.17 มีคะแนนเฉลี่ย ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 79.17 ขึ้นไป 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนร้อยละ 83.33 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 73.75 ขึ้นไป

วรกร สุวรรณ (2559) วิจัยเรื่อง ผลการนิเทศภายในโดยใช้เทคนิคการโค้ชผ่านเลนส์เพื่อการพัฒนาการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน ของครูในกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการนิเทศภายในโดยใช้เทคนิคการโค้ชผ่านเลนส์เพื่อการพัฒนาการสอนสร้างสรรค์เป็นฐานของครูในกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ และ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการสอนสร้างสรรค์เป็นฐานของครูในกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนบ้านทุ่งเกาะถวน จำนวน 4 คน สุ่มแบบเจาะจง ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ตามแนวการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน จำนวน 3 แผน แล้วนิเทศภายในโดยใช้

เทคนิคการโค้ชผ่านเลนส์ จำนวน 3 ครั้ง และสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาผลการนิเทศภายในโดยใช้เทคนิคการโค้ชผ่านเลนส์เพื่อการพัฒนาการสอนสร้างสรรค์เป็นฐานของครูในกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ผลการตรวจสอบการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และวางแผนการจัดกิจกรรมของครูผู้สอนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทางการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน ในกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนบ้านทุ่งเกาะถวน จำนวน 3 แผน พบว่า ครั้งที่ 1 ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนครบทั้ง 5 ขั้นตอน มีค่าฐานนิยมทั้ง 5 ชั้น อยู่ในระดับพอใช้ ครั้งที่ 2 ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนครบทั้ง 5 ขั้นตอน มีค่าฐานนิยมทั้ง 5 ชั้น อยู่ในระดับดี ครั้งที่ 3 ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนครบทั้ง 5 ขั้นตอน มีค่าฐานนิยมทั้ง 5 ชั้น อยู่ในระดับดีมาก ผลการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทางการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน ในกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนบ้านทุ่งเกาะถวน จำนวน 3 ครั้ง พบว่า ครั้งที่ 1 ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนครบทั้ง 5 ขั้นตอน และเมื่อหาค่าฐานนิยมนรวมทั้ง 5 ชั้น อยู่ในระดับดี ครั้งที่ 2 ครูได้ปฏิบัติตามขั้นตอนครบทั้ง 5 ขั้นตอน และเมื่อหาค่าฐานนิยมนรวมทั้ง 5 ชั้น อยู่ในระดับดี ครั้งที่ 3 ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนครบทั้ง 5 ขั้นตอน และเมื่อหาค่าฐานนิยมนรวมทั้ง 5 ชั้น อยู่ในระดับดีมาก 2) ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อแนวทางการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) จากการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนบ้านทุ่งเกาะถวน พบว่า มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ 3.6 อยู่ในระดับดีมาก ครูมีความสนใจในรูปแบบการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนใหม่ ที่เปิดกว้างให้ครูมีกรอบหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ที่ชัดเจนง่ายต่อการนำมาใช้ แต่มีอิสระในการสร้างสรรค์การสอนตามแนวทางการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) จะเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งครูลดบทบาทการบอกความรู้หรือสั่งให้ทำลงสู่กัญญา งามบรรจง (2559) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้เรียนจากสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ จำนวน 46 โรงเรียนที่เลือกมาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และหาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 5 ฉบับ คือ 1) ประเด็นการสนทนากลุ่ม 2) ประเด็นสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3) แบบประเมินทักษะศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย วิธีการคิด วิธีการทำงาน เครื่องมือในการทำงาน และการดำรงชีวิตในโลก เป็นแบบมาตราประมาณค่า 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขและแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติภาคบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้มีความเหมาะสม เป็นไปได้

และเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยดำเนินการใน 3 ระดับ คือ

1. รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดผลและประเมินผล 5) ปัจจัยสนับสนุน 6) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนได้แก่ขั้นที่ 1 เกิดแรงบันดาลใจ (Inspire) ขั้นที่ 2 เลือกสนใจตามถนัด (Choose) ขั้นที่ 3 เป้าหมายชัดปฏิบัติตามแผน (Aim and Act) ขั้นที่ 4 สะท้อนแก่นการเรียนรู้ (Reflect) ขั้นที่ 5 ยกระดับสู่คุณภาพ (Enhance) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้มีความเหมาะสมเป็นไปได้และเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ 2.1) ผู้เรียนที่ผ่านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) ความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร และการร่วมมือทำงานเป็นทีม 3) ความสามารถในการใช้เครื่องมือการทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) การประพฤติและปฏิบัติในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองและพลโลกความรู้ทักษะและเจตคติอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2.2) ผลการประเมินความสุขในการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน กล้าแสดงความคิดเห็นในมุมมองที่แตกต่างกันด้วยความมั่นใจ แสดงแนวคิดที่แปลกใหม่หลากหลายในการแก้ปัญหา ผู้เรียนมีการนำเสนอเหตุผลในการเรียนรู้และท้าทายนำเสนอผลงานจากการระดมความคิด การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ ผู้เรียนสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี มีความประทับใจที่ได้เรียนรู้และฝึกทักษะรวมทั้งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ของตนเอง 2.3) ครูมีความคิดเห็นหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถนำไปใช้ได้จริง มีกระบวนการที่เป็นขั้นตอน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้โดยดำเนินการใน 3 ระดับคือ 3.1) ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้ และการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 3.2) ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสื่อสารและสร้างความตระหนัก สนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจการประเมินผลรูปแบบเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่าง

ยั่งยืน 3.3) ระดับสถานศึกษา ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาต่อยอดกระบวนการเรียนรู้และลักษณะของการนิเทศ กำกับติดตาม เน้นกระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง (coaching and mentoring) ของสถานศึกษาและการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะของผู้เรียน สามารถทำผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน กล้าแสดงความคิดเห็นในมุมมองที่แตกต่างกันด้วยความมั่นใจ แสดงแนวคิดที่แปลกใหม่หลากหลายในการแก้ปัญหา ผู้เรียนมีการนำเสนอเหตุผลในการเรียนรู้ และทำหายนำเสนอผลงานจากการระดมความคิด การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดขึ้นได้

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Niu Weihua (2003 อ้างถึงใน สมใจ สุรินทร์, 2550 :51) ได้ทำการวิจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจีน ลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความฉลาด บุคลิกและอารมณ์ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ครอบครัว และโรงเรียนในการศึกษาปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 357 คน ซึ่งเป็น ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาด้านสภาพแวดล้อมได้เก็บข้อมูลจากผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 180 คน ซึ่งเรียนทางด้านศิลปะและวรรณคดี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านสภาพแวดล้อมผู้เรียนจะมีความคิดสร้างสรรค์ถ้าสภาพแวดล้อมที่ได้รับมีความเหมาะสม